

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 19 ■ כסלו תשנ"ב ■ נובמבר 1991

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

חברים יקרים,

בימים אלה הושלם התליך הרכבתה של ועדת האתיקה בוועד מחוז ת"א. זה הזמן להודות לחברים שכיחנו בוועדה בקדנציה הקודמת ופרשו ממנה עתה, ולברך את אלה הממשיכים לפעול בה וכן את המטרפים החדשים לשורותיה.

דומני, כי איני מגלה סוד אם אומר, כי לחברי הוועדה החדשה אשר יכהנו בתפקידם בקדנציה זו ואשר עושים את עבודתם בהתנדבות, ממתנה משימה לא קלה. ועדת האתיקה של מחוז ת"א, כידוע, הינה היחידה בין ועדות הלשכה המתכנסת באופן שוטף מדי שבוע, ואינה חדלה משיגרתה זו גם בתקופת הפגרה.

חלק ניכר מעבודת הוועדה - ואם יורשה לי להעיר: הצד היותר נעים שבה - מוקדש למתן חוות-דעת ותשובות לשאלות בכתב ובע"פ שמפנים אליה החברים ואשר חובקות את כל גווני הפעילות המקצועית. בתקופה האחרונה גבר מאוד זרם הפניות והבקשות מצד החברים לקבלת חוות-דעת, ואף כי הדבר יוצר עומס על עבודתה השוטפת של הוועדה ועל חבריה, הרי אנו מקבלים בברכה רבה את ה"יעול" הזה ואף מעודדים בכל הזדמנות את עורכי הדין להמשיך ולפנות אלינו כל אימת שחס נתקלים בעבודתם במצב, שפתרונו במישור האתיקה המקצועית אינו

ברור ונהיר להם.

קשה להגוים בחשיבותן של חוות הדעת וההנחיות היוצאות תחת ידי הוועדה, שכן לבד מתרומתן בקביעת כללי התנהגות מחייבים ובשמירה על טוהר המחנה, הן חוסכות לעתים קרובות מומנה של הוועדה בכל הקשור לפן השני והפחות נעים בעבודתה - הגשת קובלנות נגד חברים לבית הדין המשמעתי.

כאן המקום להזכיר, כי מקצת מחוות-הדעת היוצאות מן הוועדה - אותן חוות-דעת שיש בהן עניין תקדימי, עקרוני או משפטי - מתפרסמות מעל דפי "עט ואתיקה" ובכך מגיעות לידיעת כלל החברים במחוז. בהקשר זה אני שמח לספר לכם, כי לא רק עוה"ד עושים שימוש בחומר המתפרסם ב"עט ואתיקה" - גם שופטים רבים נעזרים בו בעבודתם השוטפת, ועל כך ראויים הם לברכה.

ואלה חברי ועדת האתיקה החדשה (לפי הא"ב):

משה אלוני, טוביה ארליך, מנחם בכר, שושנה גלס, אייל יפה, פנחס מרינסקי, דוד סופר, אמנון פלומנבום, שמעון צור, שיעיה קטן, חיים שטנגר ונעמי שטרן.

בברכה,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

חוות-דעת משפטית שניתנה לחברה ע"י עו"ד פרופ' יוסף גרוס.

שני העתקי חוות הדעת נתפשו והוחרמו בעת חיפוש שנערך בבתיהם של שניים ממנהלי החברה. על-פי סיכום בין פרקליטו של אחד המנהלים לבין היועץ המשפטי של הרשות לני"ע, הוכנסה חוות-הדעת הנ"ל, בלוויית מסמכים נוספים שהיו שניים במחלוקת, לתוך מעטפה סגורה, עד לפסיקתו של ביהמ"ש בעניין

פסק דין

האם החסיון המקצועי חל גם על מסמך שנתפס מחוץ למשרדו של עורך-דין?

העובדות: במהלך חקירה שניהלה הרשות לניירות-ערך נגד החברה הקבלנית רובינשטיין ושות' נתפסה

קבילותם או אי קבילותם, לנוכח הוראות החוק בעניין החסיון המקצועי.

כמהלך המשפט הפלילי המתנהל נגד החברה, ביקשה התביעה להגיש כראייה מטעמה את חוות-הדעת הנ"ל ואילו הסניגוריה התנגדה, בטענה שחל על המסמך החסיון בין עורך-דין ללקוח, כקבוע בסעיף 48 לפקודת הראייה (נוסח חדש) תשל"א-1971, שזו לשונו:

"דברים ומסמכים שהוחלפו בין עורך דין לכיח לקוח... יש להם קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן ע"י עורך הדין ללקוח. אין עורך הדין חייב למסרם כראיה, אלא אם יחד הלקוח על החסיון...".

כדי להתגבר על טענת החסיון טענה התביעה שתי טענות: האחת - כי המסמך נתפס והורס בעת חיפוש חוקי ולגיטימי ועל כן היא רשאית להגיש מכוה דיני הראייה הכלליים, המאפשרים הגשת מסמכים וחפצים שנתפסו בחיפוש שכזה. אליבא דתביעה, גוברת תפיסת המסמך בסמכות חוקית על פני זכות החסיון שנקבעה בסעיף 48 הנ"ל. הטענה השנייה - החיפוש נערך בבתיאם או במשרדיהם של הנאשמים ולא במשרדו של עורך הדין, ולפיכך אין החסיון חל על המסמך. לדעת התביעה, החסיון שנקבע בסעיף 48 חל אך ורק על משרדו של עורך הדין ולא על מקום מגוריו או כל מקום שבאחזקתו הפרטית של הלקוח.

החלטת בית המשפט המחוזי (מפי כב' השיפוט אמנון פטרשנוב):

ביהמ"ש דחה את שתי טענות התביעה, בנמוק: "טענת התביעה כי סמכות החיפוש שנערך כחוק גוברת על זכות החסיון וכי האחרונה נדחית מפני הראשונה, אין לה על מה לסמוך. במרבית המקרים והאסמכתאות שהציג הסניגור המלומד, נתפסו מסמכים שונים תוך כדי חיפוש חוקי במשרדו של עורך הדין. סמכות התפיסה החוקית - לחוד, וקבילות המסמך כראיה - לחוד. אין חולק כי תפיסת המסמכים אגב החיפוש נעשתה כדין, אך בביאה להגיש המסמך לבית המשפט חייבת התביעה להוכיח כי המסמך קביל כראיה על פי דיני הראייה. טול מקרה בו תפסה המשטרה במהלך חיפוש מסמך שכולו עדות שמיעה של עד שלא העיד במשפט או חוות דעת שלילית בדבר אופיו הרע של הנאשם. כלום ניתן יהיה להגיש מסמכים אלה כראייה קבילה בבית המשפט - בשעה שהגשתם סותרת את דיני הראייה הקיימים, אך ורק מכוה "התפיסה החוקית" במהלך החיפוש! התשובה לכך שלילית בעיני.

אשר לתפיסת המסמך בחצריהם הפרטיים של הנאשמים ולא במשרדי עורך הדין שנתן את חוות הדעת, אכן לא מצאתי אסמכתאות ישירה בנושא זה בתקדימים שהובאו בפני ובאסמכתאות השונות אשר עוסקות, כאמור, במסמכים שנתפסו במשרד עוה"ד..."

דעתי היא כי מה שקובע לעניין החסיון, תחולתו והיקפו מכוה סעיף 48 לפקודת הראייה, הינו **מחוזות** של המסמך והעובדה כי החולף במערכת יחסי האמון בין עורך הדין לבין לקוחו, ולא מיקומו הגיאוגרפי של המסמך. כל עוד לא ויתר הלקוח על החסיון, במפורש או מכללא, כגון ע"י שיתוף גורמים אחרים בתוכן המסמך או הדברים, העובדה שחילופי הדברים או המסמכים לא נמסרו מכוה ההתקשרות המקצועית וכי"ב, עומדת לו הזכות המהותית לשמירת החסיון ואין תשיבות העובדה היכן נמצאו או נתפסו המסמכים. החסיון איננו מוגבל בעיני למשרדו של עורך הדין, אלא הוא חל על מערכת יחסי האמון בין עורך הדין לבין הלקוח ועל המידע והדברים שהוחלפו ביניהם - ללא כל קשר למיקום הגיאוגרפי או הטופוגרפי.

המצאותו של המסמך מחוץ למשרדו של עורך הדין, ולא לראות הרבים, איננה פוגמת כחוא זה בחסיון ואין לברשת את הלקוח כמי שוויתר על חסיון זה. **בב"ש (ירושלים) 227/83 עו"ד מירון ומנדלוביץ נ' מ"י (פס"מ תשמ"ה (א) 62)** נקבע בע"י 74 כדלהלן:

"עניינו של החסיון הדיני הזה אינו בהגנה על החזקה במסמך. כנגד סמכותה של המשטרה לתפוס את המסמך אין טענה טובה לא ללקוח אם נתפס בידי ולא לעורך הדין אם נתפס בידי. טענה טובה יש לעורך הדין כנגד סמכותה של המשטרה לדלות מהמסמך את המידע שהוא מכיל.

ההגנה... היא על המידע. דין אחד להחלפתם של דברים ולהחלפתם של מסמכים: ההחלפה בה מדובר איננה הפעולה המוחשית של העברת המסמך מידי הלקוח לידי עורך הדין או מידי עורך הדין לידי הלקוח, אלא הפעולה המושגית של העברת המידע (שהמסמך הוא כלי קיבול שלו) ממוחו של הלקוח למוחו של עורך הדין, ולהיפך".

מקובלים עלי דברים אלה לחלוטין וכל המוסיף - גורע. דומה כי ההגיון העומד מאחורי כלל החסיון רחב החיקף והגורף שבסעיף 48 לפקודת הראייה בא לידי ביטוי גם בסעיף 9 לחוק האזנת סתר, תשל"ט-1979, כפי שפורש ע"י בית המשפט העליון בעחה"ש 181, מ"י נ' פלוני (מד"י ל"י 1] 614). שם נקבע כי אין ניתן להאזין האזנת סתר כלל לשיחות טלפון המתנהלות ממשרדו של עורך דין, מחשש שהאזנה כזאת תכלול גם האזנה לשיחות חסויות בין עורך דין לבית לקוחותיו ואין ניתן לצמצמה להאזנה לצורך גילוי עבירות בלבד".

[ת.פ. 229/87 מדינת ישראל נגד רובינשטיין ושות', חב' קבלנית בע"מ; בבחמ"ש המחוזי בתל-אביב, החלטה מיום 4.8.91]

עו"ד ועמיתו למקצוע כיצד יש לנהוג בקבלת תיק, שהתחיל לטפל בו עורך-דין שהלך לעולמו?

העובדות: לקוח שהתקשר בעבר בעיסקה לרכישת נכס מקרקעין ועניינו טופל ע"י עו"ד שהלך בינתיים לעולמו, פנה לעו"ד אחר וביקש ממנו לסיים את הטיפול בעיסקה. בפנייתו לוועדת האתיקה כותב עורך-הדין:

"פניתי טלפונית ללשכה על מנת לברר אם הוסדרה העברת הטיפול בתיקים שטופלו בעבר ע"י עוה"ד המנוח, והסתבר לי שלא. ניסיתי גם ליצור קשר עם משרדו של עוה"ד המנוח, כפי שהופיע ביומן הלשכה, אך ללא הצלחה. הלקוח טוען שאינו חייב שכר-סירחה בגין הטיפול. מבירור שערכתי כלשכת רישום המקרקעין הסתבר לי שטרם נרשמה הערת אזהרה על הנכס שרכש הלקוח. במצב דברים זה אני סבור שאסור להעמיד את הלקוח במצב שאין לו מטפל, ברם, נשאלת השאלה האם אני רשאי לטפל עבורו בהשלמת העברת הבעלות על שמו."

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה בדיעה, כי עורך דין שקיבל לטיפולו תיק שהטיפול בו החל ע"י עמיתו שנפטר – ולא בוצעה העברה מסודרת של תיקי המנוח – חייב לפנות ליורשי המנוח ולבקש את עמדתם בעניין. אם לא יצליח למצוא יורשים – הכוונה לאשה או לילדים – יוכל להמשיך לטפל בתיק, תוך מתן התחייבות חלקה לוועד המחוזי של הלשכה, לפיה אם יתברר כי נשאר חייב כספיים לעוה"ד הנפטר, ישלם את השכר שירדש, או השכר שפיסק הוועד המחוזי.

ניגוד עניינים

האם עו"ד שערך צוואה רשאי לייצג את הנהנה לפיה בהליך של התנגדות לקיומה?

העובדות: עו"ד ערך צוואה עבור לקוחו. לאחר שנפטר המצווה, פנה אליו בנו, שהינו הנהנה היחיד על-פי הצוואה, וביקשו לייצגו בבחמ"ש בבקשה לצו קיום הצוואה. בתוך כך, נודע לעוה"ד כי קיימים יורשים נוספים של המנוח אשר מתעתדים להגיש התנגדות לקיום הצוואה.

בפנייתו לוועדת האתיקה כותב עורך הדין:

"הבן הנהנה עפ"י הצוואה הינו לקוח שלי, המוכר לי מימים ימימה, וטבעי הדבר שהוא מבקש שאני

אייצגו, וגם אני מעונין בכך. ברם, כמי שערך את הצוואה, יש להניח כי אצטרך להעיד על נסיבות החתימה עליה. שאלתי: האם אוכל לייצג את הבן בהליך של התנגדות לקיום הצוואה וגם להעיד כעד לחתימה על הצוואה?

לחילופין: האם אוכל להתפטר מן הייצוג רק לצורך העדות על נסיבות החתימה על הצוואה, ולשוב אחר כך לניהול התיק? ואולי שמא עדיף שאמנע ממנו תצהיר על נסיבות חתימת הצוואה, ואסתפק בהגשת תצהיר של העד השני שהיה נוכח בעת החתימה?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אין עורך הדין יכול במקביל לייצג את הבן הנהנה לפי הצוואה וגם להעיד לזכותו. העדות במקרה זה אינה עניין טכני, אלא מהותי, לאור ההתנגדות לקיום הצוואה שבדעת היוורשים האחרים להגיש. הוועדה גם סבורה, כי עורך הדין אינו יכול להתחיל בייצוג ואח"כ להתפטר כדי להעיד, שכן גם דרך זו מנוגדת לאמור בכלל 36 לכללי האתיקה המקצועית - התש"מ-1986.

כלל זה קובע כדלקמן:

(א) לא ייצג עורך דין אדם בהליכים משפטיים. לרבות ערשור. אם הוא עומד להעיד מטעם אוחו אדם באחד משנתי ההליכים האמורים וקרא עורך הדין להעיד מטעמו של אדם אחרי שהחל לייצגו - יחדל מן הייצוג.

לדעת הוועדה, אם ברצון עורך הדין להמשיך לייצג את הבן, עליו להמנע ממתן עדות, דהיינו הגשת תצהיר בשמו, ולהסתפק בתצהירו של העד השני לצוואה. אם יבחר, בכל זאת, להעיד, עליו להעביר את ייצוג הבן לעו"ד אחר.

עו"ד כנאמן

ייצוג נושה ע"י עורך-דין ששימש נאמן בפשיטת רגל של החייב – אינו דבר רצוי

העובדות: עו"ד פנה לוועדת האתיקה בשאלה הבאה: "בימים אלו אני עומד לסיים כהונתי כנאמן מטעם בית המשפט לנכסי פושט רגל. יכול, ותיק הפשטי"ד ביטול ע"י בית המשפט, והנושים יצטרכו להמשיך לפעול כנגד החייב בהוצל"פ. האם כנאמן לשעבר הנני יכול לייצג את אחד מהנושים בנביית חובו באמצעות ההוצאה לפועל?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, נכון ינהג עורך הדין אם יימנע מלייצג את אחד הנושים, שכן גם אם אין מניעה ברורה מייצוג כזה, לאחר ביטול או פירוק הליכי פשיטת הרגל, הרי הנושא אינו נקי מספק. למען מראית פני הצדק כדאי שעורך הדין יימנע מהעמדת עצמו במצב כזה.

עו"ד רשאי לגבות שכ"ט עבור ייעוץ טלפוני שנתן

לפי בקשה שהופנתה אליה, דנה ועדת האתיקה באחרונה בשאלה, האם רשאי עורך דין לחייב את לקוחו עבור ייעוץ משפטי שנתן לו באמצעות הטלפון. הוועדה גינה בדיעה, כי אין מניעה לגבות שכר טירחה בעין ייעוץ טלפוני, אך מן הראוי שעורך הדין יסב את משומת לב לקוחותיו לכך מבעוד מועד.

פרסום ופרסומת

עו"ד אינו רשאי לפרסם שירותיו בספר הדרכה המיועד לבני גיל הזהב

העובדות: עורך דין קיבל חוזר מחברה להוצאה לאור המפיקה ספר לבני גיל הזהב, ובו הצעה לפרסם את שירותיו במדור מיוחד בספר, שבו מרוכזים מוצרים ושירותים המיועדים לאוכלוסיית הקשישים.

בפנייה לוועדת האתיקה ביקש עוה"ד לדעת, האם אין בפרסום כזה משום עבירה על כללי האתיקה.

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, פרסום מסוג זה נוגד את האמור בסעיף 55 לחוק לשכת עורכי הדין התשכ"א-1961, לפיו "עורך דין לא יעשה לעצמו פרסומת כעוסק במקצוע עריכת הדין".

עו"ד והצד - שכנגד

עו"ד רשאי להפגש עם עובד של הצד-שכנגד - כל עוד לא הוזמן להעיד מטעמו

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך דין: "הנני מייצג תובע אשר הגיש תביעה בבית הדין לעבודה כנגד תאגיד. ערב שמיעת ההוכחות, הביע עובד של אותו תאגיד את נכונותו להעיד לטובת מרשי במסגרת הדיון הנייל. עקב הוראת בית הדין כי עדויות ראשיות בתיק זה תוגשנה בתצהירים בלבד, עלי להיפגש עם אותו עובד לשם הכנת התצהיר, קודם לדיון. דע עקא, שבי"כ אותו תאגיד הודיעני כי הוא מתנגד לפגישתי עם העובד בהיותו, לדבריי, חלק מן התאגיד שהינו לקוחו.

ככל הידוע לי, אין בדעתו של חברי להעיד את אותו עובד במסגרת תיק זה. האם אני רשאי, איפוא,

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, כל עוד לא הודיע התאגיד הנתבע כי העובד שבו מדובר עומד להיות עד מטעמו, אין מניעה לכך כי בי"כ התובע יוכל להפגש עמו.

עו"ד ולקוחו

עו"ד אינו רשאי לפנות ללקוח פוטנציאלי בבקשה לקבלת עבודה

העובדות: "כתוצאה מהזדמנות שנוצרה לי לקבל עבודות משטטיות מבנק, עלי לפנות אל הבנק ולהציע את שירותי. האם אני רשאי לעשות כן?" שואל עורך-דין בפנייה לוועדת האתיקה.

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אין עורך הדין רשאי לפנות לבנק ולהציע את שירותיו, וזאת עקב תוראתו המפורשת של סעיף 56 לחוק לשכת עורכי הדין התשכ"א-1961, הקובע כדלקמן:

"לא ישדר עורך דין, בעצמו או על ידי אחר, כל אדם למסור לידיו עבודה מקצועית".

לדעת הוועדה, בפנייה יזומה לבנק מטעם עורך הדין כמוה כשידול, ולפיכך מנוע הוא מלעשות כן.

שכר טירחה

עו"ד שערך צוואה ולא קיבל בגינה את שכרו - רשאי לתבוע את עזבון המנוח אך לא לעכב מתן התצהיר

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך דין: "לפני שנים מספר ערכתי צוואה לאחד הלקוחות. נערתתי לבקשת המצווה כי ימציא לי את שכרי בתוך ימים מספר ולא עיכבתי את עריכת הצוואה. אולם מני אז התחמק המצווה ממילוי חיבו זה. עתה פנה אלי עמית למקצוע והודיעני כי המצווה הלך לעולמו וביקש שאכין תצהיר לצורך הגשת בקשה לקיום הצוואה. האם רשאי אני לעכב התצהיר כל עוד לא שולם שכרי עבור עריכת הצוואה?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אין מקום לעכב את הליכי קיום הצוואה ולהתנות את מתן התצהיר בתשלום שכר הטירחה. על עורך הדין להגיש תביעה לתשלום שכר טירחתו בגין עריכת הצוואה כנגד עזבון המנוח.